

dr Edyta Sokalska
Katedra Powszechnej Historii Prawa,
Prawa Rzymskiego
i Komparatystyki Prawniczej
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
Aleja Warszawska 98
10-702 Olsztyn

AUTOREFERAT

przedstawiający opis dorobku naukowego i osiągnięć naukowych

1. Edyta Sokalska

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe

- a) Dyplom ukończenia studiów magisterskich na kierunku Politologia i Nauki społeczne na Wydziale Humanistycznym Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie uzyskany w 1995 r. Praca magisterska (pt. *Konstytucyjny kształt praw i obowiązków obywatelskich RP na tle porównawczym*) została napisana pod kierunkiem prof. dr. hab. Bronisława Jastrzębskiego w Katedrze Prawa i Samorządu Terytorialnego.
- b) Dyplom ukończenia Podyplomowego Studium Samorządu Terytorialnego i Administracji Publicznej prowadzonego przez Katedrę Prawa i Samorządu Terytorialnego na Wydziale Humanistycznym Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie uzyskany w 1997 r.
- c) Stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie historii - historii najnowszej i współczesnej nadany przez Radę Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie dnia 17 stycznia 2006 r. (rozprawa pt. *Geneza, struktura administracyjna i funkcjonowanie administracji publicznej w obecnym powiecie ostrołęckim w latach 1918-1975*).
- d) Dyplom ukończenia studiów licencjackich na kierunku Filologia specjalność Filologia angielska na Wydziale Filologii Wszechnicy Mazurskiej w Olecku uzyskany w 2008 r.
- e) Dyplom ukończenia studiów magisterskich na kierunku Filologia specjalność Filologia angielska na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Informatyki Społecznej Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Zarządzania w Łodzi uzyskany w 2010 r. (praca magisterska pt. *The American federal administration and the characteristics of the American legal system*).

Edyta Sokalska

3. Informacje o zatrudnieniu w jednostkach naukowych

Bezpośrednio po ukończeniu studiów magisterskich w latach 1995-1999 zostałam zatrudniona na stanowisku asystenta w Instytucie Prawa i Samorządu Terytorialnego Wyższej Szkole Pedagogicznej w Olsztynie. Od 1 września 1999 r. (powstanie Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie) pracowałam jako asystent, a od kwietnia 2006 r. jako adiunkt w Katedrze Historii Państwa i Prawa, następnie Katedrze Powszechnej Historii Prawa, Prawa Rzymskiego i Komparatystyki Prawniczej na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie (od 01.01.2018 pełnię obowiązki Kierownika Katedry Powszechnej Historii Prawa, Prawa Rzymskiego i Komparatystyki Prawniczej tamże).

W ramach pracy na Wydziale Prawa i Administracji prowadziłam i prowadzę ćwiczenia oraz wykłady z następujących przedmiotów: powszechna historia prawa, powszechna historia państwa i prawa, historia prawa polskiego, historia państwa i prawa polskiego, historia administracji, nauka administracji oraz American legal system, history of governments and legal systems (anglojęzyczne wykłady dla studentów z zagranicy w ramach programu Erasmus i Erasmus+). Od 2006 r. prowadziłam również seminaria licencjackie i magisterskie dla studentów na kierunkach Administracja oraz Prawo (około trzydzieści pięć prac dyplomowych zostało przeze mnie wypromowanych). Byłam także recenzentem osiemdziesięciu sześciu prac dyplomowych (magisterskich i licencjackich).

4. Osiągnięcie naukowe w rozumieniu art. 16 ust. 2 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki - monografia

a) Tytuł osiągnięcia naukowego

Jako osiągnięcie naukowe, o którym mowa w art. 16 ust. 2 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, stanowiące podstawę do ubiegania się o stopień naukowy doktora habilitowanego w dyscyplinie nauk prawnych, przedstawiam monografię mojego autorstwa: *Legal and Political Dimensions of American Federalism: Development and Interpretations*.

b) Nazwa wydawnictwa, rok wydania, recenzenci wydawniczy

Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn 2018, ISBN 978-83-8100-156-4, ss. 398. Recenzenci wydawniczy: dr hab. Piotr Szymaniec, dr hab. Łukasz Machaj, prof. UW.

c) Omówienie celu naukowego osiągnięcia, o którym mowa w pkt. 3a autoreferatu, osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich wykorzystania

Gołytka Sokalska

Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki z 1787 r. dała podwaliny pod budowę państwa federalnego, a to w konsekwencji przyczyniło się do rozpowszechnienia tego modelu ustrojowego na świecie. „Ojcowie Założyciele” Stanów Zjednoczonych zaproponowali strukturę ustrojową, w której administracja federalna i stanowa stanowiły dwie płaszczyzny funkcjonowania organów władzy, choć konstytucyjne przepisy określały pewne uprawnienia tych organów bez bliższej specyfikacji. Równocześnie z transformacją społeczno-ekonomiczną instytucje federalne i stanowe przechodziły ewolucję. Rozwój nowego oblicza państwa federalnego w XIX i XX w. określany mianem *federal revolution* wykreował bardziej efektywne instrumenty umożliwiające włączenie obywateli do sfery życia publicznego poprzez rozwój nowych społeczności i narzędzi modernizujących działalność samorządu lokalnego. Interpretacja postanowień amerykańskiej Konstytucji (*living constitution*), z racji jej elastycznego języka, bywała i jest kwestią czasu, stąd amerykański federalizm jest zjawiskiem dynamicznym, ciągle ewoluującym. Amerykański „eksperyment” ustrojowy i empiria stały się z czasem zarzewiem dyskusji nad federalizmem jako takim. Problematyka federalizmu jest ponadto skorelowana w sposób bezpośredni bądź pośredni z eksponowanymi we współczesnej myśli prawnej i politycznej kwestiami integracji europejskiej, multikulturalizmu czy zasady subsydiarności. Przedstawione powyżej zjawiska i tendencje uzasadniają podjęcie tematu prawnego i politycznego wymiaru amerykańskiego federalizmu i sposobów ich interpretowania.

Podstawowe cele pracy to: 1) dokonanie diagnozy amerykańskiego federalizmu w zakresie ewolucji jej prawnego i politycznego wymiaru; oraz 2) ustalenie roli orzecznictwa Sądu Najwyższego Stanów Zjednoczonych w procesie kształtowania federalizmu w państwie amerykańskim. Główne pytania badawcze, na jakie poszukuję odpowiedzi w monografii, dotyczą interpretacji poszczególnych etapów ewolucji amerykańskiego federalizmu w amerykańskiej literaturze naukowej oraz identyfikacji orzecznictwa Sądu Najwyższego Stanów Zjednoczonych w kwestii federalizmu i jego recepcji w amerykańskim dyskursie historyczno-prawnym oraz politologicznym. Metodologiczne założenia rozprawy przyczyniły się do wykorzystania metody historyczno-opisowej oraz metody formalno-dogmatycznej. Domniemanie, iż publikacja w języku międzynarodowym ma szansę dotrzeć do większego grona profesjonalnych odbiorców, a w konsekwencji popularyzować wyniki badań polskiej nauki w przedstawionym powyżej zakresie, spowodowało, iż podjęłam decyzję o posłużeniu się w monografii językiem angielskim oraz oksfordzką metodą budowy odnośników.

Badania dotyczące amerykańskiego federalizmu doprowadziły do rozróżnienia federalizmu dualnego (czy też dualistycznego, *dual federalism*) oraz federalizmu

Edyta Sokalska

kooperatywnego (*cooperative federalism*), gdzie pierwszy termin dotyczy z reguły okresu od 1787 r., a drugi odnosi się do XX w. (choć co do cezury czasowej nie ma konsensusu w literaturze przedmiotu). Federalizm to pojęcie niezmiernie obszerne, stąd ograniczam swoje rozważania do okresu „dual federalizm”, kończąc na początku prezydentury Theodora Roosevelta w 1901 r., jakkolwiek w piątym, zamykającym monografię, rozdziale badam rozwój federalizmu w USA w całym wieku XX, dochodząc do prezydentury Billa Clintona. Poddaję analizie historyczny, konstytucyjny, polityczny, doktrynalny i teoretyczny wymiar amerykańskiego federalizmu, obserwując napięcia pomiędzy federalnym i stanowym pionem administracji oraz kompetencje i możliwości systemu federalnego w kwestii rozwiązywania problemów wynikających z natury przyjętego modelu ustrojowego. Zwracając szczególną uwagę na działalność Sądu Najwyższego Stanów Zjednoczonych, wpływ jego orzecznictwa na ewolucję i konstytuowanie amerykańskiego federalizmu, recepcję tegoż orzecznictwa przez amerykańską myśl prawną i środowisko uniwersyteckie, a także sposób, w jaki orzecznictwo Sądu Najwyższego Stanów Zjednoczonych wpłynęło na postrzeganie praw konstytucyjnych (na przykład ewolucja doktryny „oddzielni, ale równi”, *the separate but equal doctrine*), eksponuję jednocześnie historyczną doniosłość źródeł leżących u podstaw amerykańskiego federalizmu.

Aby odpowiedzieć na postawione pytania badawcze, należało najpierw dokonać pewnych ustaleń w kwestiach kategoryzacyjno-definicyjnych odnoszących się do pojęcia „federalizm” oraz dokonać identyfikacji teorii federalizmu. Pomimo wspomnianych powyżej kontrowersji związanych z definiowaniem federalizmu w nauce, stwierdziłam, iż istnieje generalnie zgoda, co do istoty systemu federacyjnego, a mianowicie, że organa federalne oraz organa stanowe dzielą pomiędzy siebie władzę, z wyjątkiem władz zastrzeżonych do sprawowania przez organa centralne. System ten, będąc w pewnym stopniu amalgamatem unitarnych i konfederacyjnych rozwiązań, charakteryzuje wysoka złożoność stosunków międzyrządowych. W literaturze przedmiotu uwypukla się różnorodność poglądów filozoficznych, politycznych oraz rozwiązań administracyjnych kształtujących federalizm. Dwie odrębne tradycje w postrzeganiu federalizmu wyrosły na gruncie nauki światowej: kontynentalna europejska oraz anglo-amerykańska. Konceptualna dystynkcja między „federalizmem” a „federacją” została przyjęta w myśli europejskiej i adoptowana w anglo-amerykańskiej, gdzie federalizm jest pojmowany jako złożony proces polityczny lub rodzaj politycznej ideologii, podczas gdy federacja odnosi się do zasady organizacyjnej organów władz publicznych.

Edyta Sokalska

Z pewnością termin „federalizm” dotyczy alokacji władzy pomiędzy organa federalne i stanowe. Z moich ustaleń wynika, iż interpretacja tej alokacji zależy od dyscypliny, jaką badacz reprezentuje. W ujęciu ekonomistów federalizm jest dążeniem do zdefiniowania możliwie najbardziej efektywnego rozlokowania kompetencji władz federalnych i lokalnych. Politolodzy postrzegają federalizm w kategoriach deskryptywnego modelu, użytecznego w prognozowaniu zmian zjawiska ustrojowego, które jest przez ten model opisywane. Przez przedstawicieli nauk prawnych federalizm jest pojmowany jako zbiorcze określenie wiązki zasad konstytucyjnych, które stanowią o alokacji władzy pomiędzy organa federalne i stanowe. Larry N. Gerson uważa, iż federalizm jest wieloaspektowym doświadczeniem politycznym (*multidimensional political experience*). Joseph F. Zimmerman jest zdania, że wzmocnienie władzy federalnej jest charakterystyczną cechą ewolucji amerykańskiego federalizmu. Daniel J. Elazar ujmuje federalizm jako fenomen polityczny, za pomocą którego kreowane są lepsze instrumenty do rozwoju samorządu lokalnego, który jednocześnie umożliwia włączenie szerszej rzeszy obywateli w sferę życia publicznego. Z kolei, Maurice J. C. Vile prezentuje model federalizmu z perspektywy ustawodawczej. Wizja amerykańskiego federalizmu w interpretacji Vincenta Ostroma jest w dużej mierze związana z ewolucją społeczeństwa samorządowego.

W pracy stawiam tezę, że wspólnym aspektem amerykańskich interpretacji „zasady federalnej” (*federal principle*) głębokie przekonanie, iż oferuje ona możliwość rozstrzygnięcia szeregu problemów dotyczących kwestii integracji politycznej, gdzie sprzeczne żądania w kontekście rasowym, etnicznym, narodowym oraz lingwistycznym wyrastają ze wspólnych doświadczeń historycznych. Nawet jeśli „zasada federalna” jest wprowadzana, nie musi to oznaczać, iż zostaje ustanowiony ustrój federalny we współczesnym rozumieniu. Federalizm, stanowiąc alternatywę dla monocentrycznego modelu integracji politycznej, przewyższa ograniczenia tradycyjnego państwa narodowego.

Według moich ustaleń wynika, że przyjęcie federalnej konstrukcji państwa implikuje określone zmiany w strukturze prawa, w tym prawa konstytucyjnego. Systemy federalne mogą być elastyczne, a „zasada federalna” może być realizowana w sposób różnorodny. W literaturze amerykańskiej podnoszony jest argument, iż w strukturach federacji jej jednostki składowe mogą służyć jako swoiste „laboratoria” dla rządowych „eksperymentów” mających a celu wprowadzanie innowacji w zarządzaniu publicznym. Dzięki decentralizacji możliwej w strukturach państwa federalnego obywatele zyskują możliwość uczestniczenia w systemie zarządzania i – co jednocześnie uwypuklane jest przez

Gdyta Sokalwa

zwolenników federalizmu – system federacyjny wzmacnia w społeczeństwach, gdzie występują mniejszości narodowe, lojalność oraz zaufanie względem władzy publicznej.

Z kolei, oponenti rozwiązań federacyjnych kwestionują tezę o federalnej formule państwa jako strukturze, będącej w stanie sprostać realnym potrzebom obywateli, twierdząc bowiem, iż konstytucja federalna nie jest w stanie odpowiednio zabezpieczyć praw i wolności obywatelskich, a możliwość ograniczania przez państwo federalne konfliktów wewnętrznych stoi pod znakiem zapytania. Skoro tylko instytucja poprawek do konstytucji może dokonać alokacji dystrybucji władzy, system federalny nie jest elastyczny, z powodu skomplikowanego i długotrwałego procesu ich zatwierdzania. Uprawnienia zbieżne (*concurrent powers*) władz federalnych i stanowych mogą w efekcie powodować nakładanie się odpowiedzialności oraz narastanie konfliktów między organami władzy. Sprzeczność interesów jest szczególnie zauważalna w czasie gwałtownych zmian społecznych i gospodarczych, ujawniając się na przykład w takich kwestiach, jak bezpieczeństwo, zabezpieczenie socjalne czy bankowość. W mojej ocenie federalna struktura państwa może korzystnie wpływać na efektywne zaspokojenie zarówno interesu publicznego, jak i jednostki przez odpowiednio inicjowane i skierowane działania władz federalnych bądź lokalnych.

Projekt amerykańskiej konstytucji stał się zarzewiem do dyskusji nad federalizmem. Według autorów amerykańskich „Ojcowie Założyciele”, nie akceptując europejskiej renesansowej wizji państwa suwerennego, powierzyli suwerenne uprawnienia obywatelom oraz federalnym, stanowym i lokalnym organom pełniącym jedynie funkcje delegowane. Taki podział władz i ograniczenia im narzucone umożliwiły rozwój nowoczesnego federalizmu, który jest rozpatrywany w badaniach amerykańskich również z perspektywy więzi między obywatelami, pluralizmu oraz wolności.

Drugi rozdział pracy poświęcony jest historycznym i filozoficznym źródłom amerykańskiej myśli federacyjnej. Po dokonaniu analizy poglądów wiodących przedstawicieli nauki amerykańskiej stawiam tezę, iż niemal zawsze podkreślają oni w swych pracach oryginalność założeń amerykańskiego federalizmu, mimo że amerykański system polityczny był również w dużej mierze ukształtowany przez europejską myśl filozoficzną i tradycje w tej dziedzinie. Można tu wspomnieć o syntetycznie przedstawionych przeze mnie greckich i rzymskich korzeniach federalizmu, monarchii Karolingów i rozwoju państwa w średniowieczu. Jeśli chodzi o myśl wczesnonowożytną, szczególny nacisk kładę na koncepcje Heinricha Bullingera (1504–1575), niemal nieobecnego w polskiej literaturze naukowej autora protestanckiego, podczas gdy w piśmiennictwie anglojęzycznym w ostatniej dekadzie XX w. został on zidentyfikowany jako myśliciel, który był jednym z prekursorów idei

Gdyta Sokalhe

federacyjnej. Bullinger wpisuje się w nurt określany w literaturze anglo-amerykańskiej mianem *covenant theory* (gdzie termin *covenant* oznacza biblijne przymierze). W kontekście *covenant theory* federalizm jest pojmowany jako pewnego rodzaju relacja pomiędzy Bogiem, światem oraz ludźmi. Interakcja powyższa jest możliwa dzięki temu, iż jest ona zbudowana na gruncie przymierzy zawieranych przez poszczególne jednostki pomiędzy sobą.

Wśród filozofów i myślicieli, którzy w pewien sposób wpłynęli na późniejsze amerykańskie debaty ustrojowe, wyróżnieni zostają przede mną m.in.: Jean Bodin (choć trudno go uznać za prekursora federalizmu, należy zaznaczyć jego niezaprzeczalne zasługi dla rozwoju pojęcia suwerenności, będącego swoistym wyzwaniem dla późniejszych zwolenników federacji), Johannes Althusius, Thomas Hobbes w interpretacji współczesnego amerykańskiego politologa Vincenta Ostroma, John Locke, Monteskiusz i Thomas Paine. Jedną z wczesnych analiz fenomenu amerykańskiego federalizmu przeprowadził Alexis de Tocqueville uznający umowę społeczną za fundament amerykańskiego federalizmu.

W pracy stawiam tezę, iż choć u podłoża Konstytucji Stanów Zjednoczonych Ameryki nie stoi doktryna, która można uznać za koherentną, urząd państwa został głęboko przemyślany i zaprojektowany przez twórców dobrze zorientowanych w ówczesnych realiach politycznych i doskonale zaznajomionych z ówczesną myślą polityczną. Kreowano nową strukturę państwową, która, w mniemaniu jej budowniczych, posiadając charakter republiki, opierała się na szerokiej, aktywnej partycypacji obywateli. Miała być to forma przyjazna dla obywateli – imigrantów kolonizujących Nowy Świat. Ruch federalistyczny wyrósł jako najbardziej wpływowy nurt polityczny na skutek rozczarowania *Artykułami konfederacji i wieczystej unii*, a w *The Federalist Papers* zaproponowano nowe idee w dziedzinie teorii konstytucyjnej i federalizmu. Konstytucja pojmowana była jako efekt społecznego konsensusu, a system polityczny definiowano jako „złożoną republikę” (*compound republic*) zakładającą koegzystencję dwóch poziomów władzy: krajowego-federalnego oraz stanowego (obu o ograniczonej suwerenności), z zachowaniem republikańskich form samorządu i władzą ustawodawczą, wykonawczą i sędziowską pochodzącą od obywateli, którzy działając kolektywnie, podejmowali decyzje o charakterze konstytucyjnym. Organizacja amerykańskiego systemu federalnego była śmiałym przedsięwzięciem, w którym ustalono pewne podstawowe wartości. Różnorodne podejścia „Ojców Założycieli” do nowo kreowanego państwa federacyjnego poddane zostały w przyszłości empirycznej weryfikacji, dzięki czemu państwa europejskie korzystały z amerykańskich doświadczeń, dokonując zapożyczeń z modelu amerykańskiego federalizmu.

Audyta Sokalska

Interpretacje federalizmu dualnego (dualistycznego) w amerykańskim dyskursie historyczno-prawnym były i są różnorodne. Koncepcja federalizmu dualnego zakładała, że organy federalne i stanowe były równorzędnymi partnerami posiadającymi odrębne kompetencje (*separate and distinct authority*). Doktryna powyższa miała zminimalizować napięcia między rządem federalnym a władzami stanowymi. Konstytucja nie ustanawiała kompletnej separacji administracji stanowej i federalnej, jakkolwiek ich kompetencje nie były określone w sposób szczegółowy. Przyjęto szeroki zakres paralelnej legislacji wraz z elastyczną klauzulą kompetencji dorozumianych (domniemanych, *implied powers*). W rozprawie wskazuję, iż działalność władz federalnych i stanowych była ze sobą ściślej związana, niż na pozór wynikało to z konstytucji i doktryny stworzonej przez Sąd Najwyższy Stanów Zjednoczonych, a faktyczne relacje między dwiema płaszczyznami władzy były wynikiem powiązań finansowych.

Federalna struktura państwa amerykańskiego odegrała kluczową rolę w ewolucji amerykańskiego systemu sądownictwa. Podczas pierwszej fazy federalizmu dualnego pojawiły się znaczące różnice między poszczególnymi stanami w kwestii organizacji judykatury i prawa sądowego. W pracy opowiadam się za tezą, iż Sąd Najwyższy Stanów Zjednoczonych stał się głównym rozstrzygającym w kontekście definiowania i redefiniowania amerykańskiego federalizmu. Rozwój federalnej władzy sądowniczej odbywał się w dwóch dziedzinach. Dzięki przyjęciu doktryny *judicial review* sąd federalny zapewnił sobie prominentną pozycję w kształtowaniu władz państwowych. Sąd Najwyższy wyłonił się zarazem jako arbiter w sprawach dotyczących roszczeń kompetencyjnych wysuwanych przez organy różnego szczebla. Interpretacja sądownicza odnośnie do ustalenia kompetencji poszczególnych władz podlegała historycznej ewolucji.

Decyzje Sądu Najwyższego do początku XIX w. odnosiły się przede wszystkim do spraw dotyczących naruszania przez akty wydawane przez legislatury stanowe Konstytucji federalnej, stąd w kontekście podziału władz państwowych pozycja Sądu Najwyższego była słaba. Dzięki orzeczeniu w sprawie *Marbury v. Madison* (1803) zaistniała siła *judicial review*. Pod przewodnictwem prezesa Sądu Najwyższego Johna Marshalla ustaliła się rola Sądu Najwyższego jako ostatecznego interpretatora kwestii konstytucyjnych. Wskutek rozstrzygnięcia w sprawie *McCulloch v. Maryland* (1819), gdzie posłużono się doktryną kompetencji dorozumianych (domniemanych, *implied powers doctrine*), pozycja sądu została umocniona. W rozprawie stwierdzam, iż „Sąd Marshalla” dzięki swym orzeczeniom zdefiniował granice amerykańskiego federalizmu poprzez ustalenie dwóch standardów, a mianowicie silnego sądu federalnego oraz *judicial power*. Sąd Najwyższy z początkiem XIX

Audyta Sokaluk

w. zainicjował definiowanie podziału kompetencji władz federalnych i stanowych oraz obowiązki obu sfer aparatu władzy. Legitymizując działania władz federalnych i wpływając na sposób ich artykulacji, Sąd Najwyższy poprzez swoje orzecznictwo oddziaływał na kompetencje organów stanowych.

Pod przewodnictwem prezesa Sądu Najwyższego Roberta Taneya w drugiej połowie lat 30. XIX w. linia orzecznicza Sądu Najwyższego w kwestii delimitacji granic między kompetencjami władzy federalnej i stanowej uległa przeobrażeniu. Instytucja niewolnictwa wpłynęła na charakter kultury amerykańskiej, jednocześnie determinując amerykański federalizm dualny. Decyzja Sądu Najwyższego w sprawie *Dred Scott v. Standford*, jednogłośnie krytykowana przez amerykańską naukę, może być tu raczej niechlubnym przykładem działalności tegoż organu. „Sąd Taneya” pojmował partycypację obywatelską jako gwarancję demokracji, lecz partycypacja ta obejmowała jedynie obywateli rasy białej, stąd z powodu różnych w tej kwestii opinii stanów południowych i północnych, prezes Sądu Najwyższego nie miał zaufania do władzy federalnej i w orzeczeniach widoczne było faworyzowanie organów szczebla stanowego.

W XIX w. decyzje Sądu Najwyższego były oparte na przekonaniu, że poszczególne stany były w dużej mierze autonomicznymi mechanizmami politycznymi zdolnymi do działań gospodarczych kompatybilnych z ekonomią w skali całej federacji choć faktyczna kooperacja organów federalnych i stanowych była raczej skromna. Organ ten podjął wysiłki zmierzające do modyfikacji federalizmu w zakresie rozwiązań konstytucyjnych zaopatrujących organy stanowe w szersze uprawnienia kosztem władzy federalnej. Poza zagadnieniami społecznymi oraz ekonomicznymi, kwestie dotyczące niewolnictwa oraz obywatelstwa federalnego stały się fundamentalne w ówczesnej debacie politycznej. Stawiam tezę, iż pomimo kontrowersyjnych orzeczeń, rola Sądu Najwyższego od prezesurą Roberta Taneya była znacząca w kwestii rozwoju amerykańskiego państwa federalnego. Mechanizmy „kontroli i równowagi” (*checks and balances*) stały się faktem, a pozycja Sądu Najwyższego pośród innych organów federalnych została podbudowana. Sąd Najwyższy wypracował pewne działania, które miały zastosowanie w decyzjach dotyczących tego, któremu poziomowi organów państwowych przysługują kompetencje do regulacji określonej materii. Podczas pierwszej fazy federalizmu dualnego miały miejsce okazjonalne napięcia dotyczące natury amerykańskiej unii. Szeroko dyskutowano promowaną przez Johna Calhouna doktrynę unieważnienia (*doctrine of nullification*) jako alternatywną formę secesji oraz doktrynę suwerenności stanowej (*doctrine of state sovereignty*). W pierwszej połowie XIX w. miały miejsce spory o prawa stanów (*states' rights*) i umniejszenie supremacji władz federalnych.

Adyta Sokalska

Natura unii, prawa i kompetencje stanów oraz to, czy konstytucja wykreowała ligę, czy też unię suwerennych stanów, którym przysługuje możliwość odseparowania się, było materia, nad którą koncentrowano się podczas wojny secesyjnej. W amerykańskim dyskursie naukowym panuje pogląd, iż pomimo faktu kontynuacji ery federalizmu dualnego, po wojnie secesyjnej pewne obszary uważane poprzednio za dziedzinę kompetencji stanów naznaczone były wzmożoną obecnością władz federalnych. Głównym tematem debaty dotyczącej federalizmu stała się interpretacja konstytucyjnej *commerce clause*. Debata ta przyczyniła się do krystalizacji bardziej klarownej doktryny federalizmu dualnego, gdzie sfery działania organów federalnych i stanowych były eksponowane jako odseparowane od siebie, posiadając jednocześnie tę samą wagę w przyznanych im domenach, a rząd federalny był traktowany jako nadrzędny w stosunku do organów stanowych, ale jedyne w dziedzinie, gdzie kompetencje takie zostały mu przyznane. W kontekście ekonomicznym federalizm dualny wyróżniał dwie płaszczyzny gospodarki międzystanowej: jedną – regulowaną przez stany, oraz drugą – normowaną przez Kongres. Zadaniem Sądu Najwyższego stało się wówczas rozgraniczenie powyższych sfer działalności.

Zwycięstwo stanów północnych w wojnie secesyjnej potwierdziło nierozłączność unii. Utwierdziło się przekonanie, iż nie należy do kompetencji organów stanowych orzekanie o niezgodności z konstytucją aktów wydawanych przez Kongres Stanów Zjednoczonych. W sprawie *Texas v. White* (1869) Sąd Najwyższy potwierdził niezależność kompetencji stanowych, orzekając, że systemy stanowy i federalny są niezależne. Rekonstrukcja zaakceptowana przez Kongres została potwierdzona przez orzecznictwo Sądu Najwyższego. Poza pewnymi szczegółami orzeczenia federalne w wielu przypadkach pokrywały się z reprezentowaną w kwestii rekonstrukcji polityką Kongresu. Sprawy dotyczące praw obywatelskich, gdzie testowano prawa wprowadzone przez Czternastą Poprawkę do Konstytucji Stanów Zjednoczonych, były domeną, w której Sąd Najwyższy stał się prominentnym decydem. Stawiam w pracy tezę, iż w orzeczeniach dotyczących *Slaughter-House Cases* oraz *Bradwell v. Illinois* (1873) stwierdzono, że obywatelstwo stanowe i federalne są odrębne i wyraźnie określone, dzięki czemu odrodziła się doktryna praw stanów, mająca fundamentalne znaczenie dla amerykańskiego federalizmu.

Według moich ustaleń w latach 80. XIX w. debata nad wewnętrznym ulepszeniem, w amerykańskiej historiografii określana mianem *internal improvement debate*, zaowocowała prawodawstwem zmierzającym do zwiększenia kompetencji organów federalnych w kwestii praw obywatelskich oraz działalności gospodarczej. Czternasta Poprawka, pierwotnie przyjęta w celu ochrony wyzwolonych niewolników przed arbitralnością organów stanowych, stała się

Adyta Sokalska

również orężem ograniczającym nieuczciwe praktyki w zakresie gospodarki. Orzeczenie Sądu Najwyższego w sprawie *Munn v. Illinois* (oraz w innych sprawach z lat 1886–1887) potwierdzało kompetencje rządu federalnego w zakresie regulacji prywatnego sektora gospodarczego.

Okres znany jako *Progressive Era* jest w interpretacji amerykańskich historyków prawa uznawany za jeden z najbardziej znaczących w amerykańskiej historii. Nurt charakteryzowany jako progresywny (*Progressive Movement*) przygotował podłoże pod New Deal. Zakres kompetencji organów federalnych został poddany modyfikacjom, zwłaszcza w odniesieniu do regulacji dotyczących spraw gospodarczych i rozwoju przemysłu. Zmiany społeczne, ekonomiczne oraz polityczne pobudzały redefiniowanie standardów amerykańskiego państwa federalnego w kierunku decentralizacji systemu.

Doktryna federalizmu kooperatywnego (kooperacyjnego, *cooperative federalism*) była pojmowana jako panaceum na amerykańskie problemy związane z ogólnoswiatowym kryzysem w latach 30. XX w. „Wielki kryzys” stymulował rozwój systemu grantów federalnych, który w konsekwencji wpłynął na relacje między organami administracji federalnej i stanowej. Efektem *New Deal* było intensyfikacja interakcji między federalnym, stanowym i lokalnym szczeblem administracji. Orzeczenia Sądu Najwyższego w sprawach *Brown v. Board of Education of Topeka* (1954) i *Cooper v. Aaron* potwierdziły, iż prawo orzekania o niezgodności z konstytucją federalnych aktów prawnych należy jedynie do sądownictwa federalnego. Widoczne stało się, że w federalizmie kooperatywnym polityka w dużej mierze oddziaływała na amerykański system federalny.

W początku XX w. Kongres Stanów Zjednoczonych oddziaływał silnie na międzystanowe stosunki gospodarcze poprzez prawodawstwo podporządkowujące stany regulacjom federalnym. Za czasów Franklina Delano Roosevelta (*New Deal*) aktywizm Kongresu w odniesieniu do regulacji stanowych widocznie się nasilił. Ustawodawstwo zmierzało w kierunku przeniesienia kontroli nad ekonomią i programami społecznymi z gestii stanów będących w słabej kondycji finansowej na rząd federalny. W czasie prezydentury Lyndona B. Johnsona kongres przyjął serię aktów prawnych, dzięki którym administracja federalna uzyskała szersze uprawnienia do wkraczania w sprawy stanowe dotyczące regulacji wyborczych, przeciwdziałając w ten sposób polityce segregacji. Do końca XX w. Kongres kontynuował swój aktywizm w kwestii określania kompetencji stanowych drogą prawodawczą, lecz jednocześnie używając czynnika wsparcia finansowego stanów przez projekty federalne. W pewnej mierze Szesnasta Poprawka przyjęta w 1913 r. utorowała drogę administracji federalnej w kwestii finansowania infrastruktury, w konsekwencji czego organy

Gdyta Sokalska

federalne zyskały większy wpływ na rozkład funduszy strukturalnych, mogły kształtować politykę federacji i określać priorytety narodowe.

W ostatnich dekadach XX w., aby zobrazować fluktuacje, jakim podlegał amerykański federalizm, zostały wypracowane terminy *creative federalism* (federalizm kreatywny), gdzie podkreślane są narzędzia finansowe; *coercive federalism* (federalizm przymuszający), w którym uwypukla się rolę ekspansji czynnika federalnego w celu zagwarantowania efektów pożądaných przez społeczeństwo amerykańskie; i *new federalism* (nowy federalizm), który charakteryzuje się stopniowym wzmocnieniem kompetencji organów na poziomie stanowym. Należy tu zauważyć, iż część orzeczeń Sądu Najwyższego przyczyniło się do wzmocnienia praw stanów (na przykład „Sądu Rehnquista” w sprawach *New York v. United States*, *United States v. Lopez* czy *Seminole Tribe of Florida v. Florida*).

Interpretacje wiodących amerykańskich historyków prawa dotyczące fenomenu federalizmu zawierają pewne komponenty wspólne, lecz nie ma zgody, co do ram czasowych poszczególnych faz rozróżnianych w rozwoju amerykańskiego federalizmu. W mojej ocenie, szczególnie rola Sądu Najwyższego Stanów Zjednoczonych w kwestii ewolucji amerykańskiego federalizmu nie jest w pełni doceniana i uwypuklana w amerykańskim dyskursie historyczno-prawnym

Zauważalne historycznie różnice w podejściu do federalizmu Partii Demokratycznej oraz Partii Republikańskiej obecnie tracą na znaczeniu. Sympatycy obu partii zdają się rezygnować z pryncypiów federalizmu, gdy są one w konflikcie z innymi działaniami federalnymi, jak na przykład zwiększenie rezerwy w budżecie federalnym, polityka równego traktowania i równych szans mniejszości, promowanie pewnych wartości społecznych czy ochrona środowiska. Stwierdzam, iż tak długo, jak społeczeństwo będzie popierać programy i działania administracji federalnej, nawet, jeśli nie będą one w zgodzie z federalnymi pryncypiami, sytuacja powyższa nie ulegnie zmianie.

W swojej pracy stawiam tezę, iż mechanizm finansowy jest obecnie głównym determinantem amerykańskiego federalizmu. System grantów, choć pojawił się w XIX w., na znaczeniu zyskał w kolejnym stuleciu, kiedy środki asygnowane na realizację celów wyznaczanych przez federalną legislaturę stały się bardzo ważnym narzędziem oddziaływania na działalność administracji stanowej oraz lokalnej. W drugiej połowie XX w. dzięki rozpowszechnianiu się systemu *grants-in-aid* Kongres miał możliwość redefiniowania relacji między organami władzy federalnej i stanowej. Z jednej strony administracja federalna (pozornie) ogranicza autonomię stanów, lecz z drugiej strony odpowiednio ukierunkowana polityka finansowa władzy federalnej poprzez system grantów może przyczynić się do

Edyta Sokalska

rozwoju samodzielności stanów (przynajmniej w pewnych obszarach). Za przykład może tu służyć Community Development Block Grant (1974), dzięki któremu takie stany, jak Louisiana, Texas, Missisipi, Alabama czy Floryda, otrzymały fundusze odbudowę zniszczonej na skutek huraganów (Katrina, Rita czy Wilma) infrastruktury, co w konsekwencji doprowadziło do implementacji polityki stanowej.

Proces ewolucji amerykańskiego systemu federalnego nie zakończył się i federalizm amerykański wciąż ewoluuje, stąd nie jest możliwe wyczerpujące jego zbadanie. Szczególnej roli federalnej legislatury, prezydenta Stanów Zjednoczonych czy Sądu Najwyższego Stanów Zjednoczonych w kwestii redefiniowania granic amerykańskiego federalizmu nie da się zakwestionować, przy czym w XX i XXI w. zauważalna jest dominacja władzy federalnej nad władzą stanową.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

Mój dorobek naukowy obejmuje, z uwzględnieniem przedstawionej powyżej monografii, 63 prace naukowe (z czego 6 prac powstało we współautorstwie), w tym 57 opublikowanych po uzyskaniu stopnia naukowego doktora. Moje zainteresowania naukowe koncentrują się głównie wokół czterech obszarów badawczych. W pierwszej kolejności należy wskazać wybrane problemy z zakresu historii administracji oraz prawa w Polsce, którym poświęciłam swoje najwcześniejsze badania. Następny obszar to myśl polityczno-prawna ze szczególnym uwzględnieniem spuścizny Maksa Webera. Moje zainteresowania stopniowo ewoluowały w kierunku zagadnień dotyczących praw człowieka z perspektywy historycznej, które stanowią kolejny obszar moich dociekań. Amerykańskiej kulturze prawnej w kontekście historycznym, następnej płaszczyźnie badawczej, poświęciłam część swoich publikacji, gdzie przedstawiłam wyniki badań nad federalizmem, rozwojem sądownictwa, *Alternative Dispute Resolution* (ADR) jako metodą rozwiązywania sporów, tendencjami w kierunku kodyfikacji prawa oraz amerykańską nauką prawa. Spośród pobocznych zagadnień, którym poświęciłam swoją uwagę, chciałabym wymienić najpierw prace odnoszące się do kwestii demokracji deliberatywnej oraz problemu legitymizacji władzy. Wyniki swoich badań zaprezentowałam wygłaszając 27 referatów na międzynarodowych oraz 14 referatów na ogólnopolskich konferencjach i seminariach naukowych.

a) Historia administracji i prawa w Polsce

W początkowej fazie działalności naukowej zajmowałam się przede wszystkim wybranymi zagadnieniami z dziedziny historii administracji i prawa w Polsce. Moje

Cedyta Sokalke

szczególne zainteresowanie wzbudzały tradycje samorządu terytorialnego na ziemiach polskich oraz fasadowość organów administracji lokalnej w dobie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej powoływanych zamiast autentycznych organów samorządowych. Konsekwencją powyższych badań była seria siedmiu publikacji, w których przedstawiam podstawy prawne funkcjonowania oraz zmiany strukturalne organów administracji publicznej (*Organizacja administracji lokalnej w Polsce w latach 1950-1956*, „Studia Prawnoustrojowe” 2006, nr 6, s. 193-201; *Podstawy prawne funkcjonowania administracji lokalnej w Polsce w latach 1958-1975*, (w:) *Problemy współczesnego ustrojoznawstwa. Księga Jubileuszowa Profesora Bronisława Jastrzębskiego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn 2007, s. 316-326; *Organizacja aparatu administracyjnego w Polsce w latach 1944-1950*, „Studia Prawnoustrojowe” 2008, nr 8, s. 293-302; *Zmiany w funkcjonowaniu administracji lokalnej po upadku powstania styczniowego do uzyskania niepodległości na przykładzie powiatu ostrołęckiego*, (w:) *Państwowość konspiracyjna XIX i XX wieku*, red. E. Hull, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn 2010, s. 76-85; *Przemiany strukturalne władz lokalnych w Polsce w II połowie XX w.*, „Zeszyty Prawnicze UKSW” 2011, nr 11.3, s. 315-336; *Organizacja prac starosty i starostwa na przykładzie powiatu ostrołęckiego w latach 1944-1950*, „Studia Prawnoustrojowe” 2013, nr 22, s. 159-180; *The concepts of the local self-government in Poland in the first years of regaining independence*, „Studia Prawnoustrojowe” 2015, nr 28, s. 305-320). W powyższej serii artykułów przedstawiam argumentację zwolenników przywrócenia samorządu terytorialnego i prawnego upodmiotowienia jednostek terytorialnych. Identyfikuję złożenia planowanych reform i postulowany model samorządu w latach 80. XX w. oraz ustawodawstwo w kwestii powrotu do koncepcji dualistycznego modelu administracji terenowej w dobie przeobrażeń z lat 90. Stwierdzam, że sprawne działające instytucje lokalne są w stanie stworzyć możliwość partycypacji mieszkańców w wykonywaniu i kontrolowaniu władzy na szczeblu lokalnym.

Do płaszczyzny badań nad historią administracji i prawa w Polsce należą również dwie prace: *Historical and philosophical background of the Code of Obligations of 1933* („Law and Forensic Science” Dec. 2015, vol. 10, s. 53-61) oraz *The Institution of Ownership in the Constitution of the Polish People’s Republic Introduced on the 22-nd of July 1952*, ((w:) *Private Interest and Public Interest in European Legal Tradition*, eds. B. Sitek et al., Olsztyn 2015). W pierwszej z nich przedstawiam prace Komisji Kodyfikacyjnej Rzeczypospolitej Polskiej nad Kodeksem zobowiązań z 1933 r. Szczególnie podkreślam rolę Ernesta Tilla i Romana Longchamps de Bériera jako głównych architektów tego dzieła. W

Adyta Sokalska

drugiej natomiast dokonuję charakterystyki prawa własności w świetle Konstytucji z 1952 r., wskazując jednocześnie na negatywne efekty adaptacji do warunków polskich norm stalinowskiej Konstytucji ZSRR z 1936 r.

b) Myśl polityczno-prawna

Kolejnym obszarem moich dociekań naukowych była myśl polityczno-prawna, a w szczególności koncepcje Maksa Webera oraz Cyrila Northcote'a Parkinsona w kwestii organizacji prac struktur administracyjnych. Analizie dzieł Maksa Webera poświęciłam cztery prace: *Access to information of administrative officials in Max Weber's perception of bureaucracy*, „UWM Law Review” Nov. 2008, vol. 1, s. 18-35; *Max Weber's perception of bureaucracy and modern rational models of administration*, „Studia Prawnoustrojowe” 2010, nr 11, s. 143-160; *Biurokratyczny model funkcjonowania nowoczesnej administracji w twórczości Maksa Webera*, (w:) *Wybrane problemy nauki i nauczania prawa*, red. E. Kozerska, P. Sadowski, A. Szymański, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2010, s. 189-198; *Biurokracja w percepcji Maksa Webera*, (w:) *Dzieje biurokracji*, t. V cz.1, red. A. Gaca, A. Górak, Z. Naworski, Agencja Reklamowa TOP, Lublin-Toruń-Włocławek 2013, s. 69-84. Termin „biurokracja” w odbiorze społecznym zazwyczaj kojarzy się z opieszałością, brakiem sprawności i racjonalności w postępowaniu urzędników. Drugie znaczenie terminu „biurokracja”, które odnosiło się do cech szczególnego typu organizacji, było używane przez Maksa Webera, który badał zagadnieniami związane z prawidłowym funkcjonowaniem administracji publicznej. Pojęcie racjonalnego działania jest według Maksa Webera swoistym kluczem do zrozumienia procesu racjonalizacji kultury zachodniej. W swoich badaniach wykazuję, iż mimo krytyki biurokracja okazuje się współcześnie najbardziej sprawnym środkiem urzeczywistnienia zadań państwowych. Badania historyczne przekonują o społecznej wartości i trwałości struktur biurokratycznych, doprowadzonych przez część państw do swoistego perfekcjonizmu. Weberowskie aspekty metodologiczne pozostawiają pewne pytania i niejasności, a pojęcie typu idealnego budzi liczne kontrowersje przede wszystkim w aspektach dotyczących jego logicznej struktury, lecz koncepcja Maksa Webera dotycząca organizacji korpusu urzędniczego wydaje się ponadczasowa. Moim zdaniem Max Weber wpłynął w znaczący sposób na europejską myśl w sferze budowania nowoczesnej administracji państwowej w XX w.

W trzech publikacjach przedstawiłam wyniki badań nad spuścizną Cyrila Northcote'a Parkinsona: *Bureaucracy in perception of Cyril Northcote Parkinson*, „Studia Prawnoustrojowe” 2009, nr 9, s. 371-381; *Bureaucratic institutions in perception of Cyril*

Cyryla Szczygi

Northcote Parkinson and rational models of modern bureaucracy, (w:) *Human Rights, Spiritual Values and Global Economy*, eds. B. Sitek, J.J. Szczerbowski, A. W. Bauknecht, G. Dammacco, Ecko House Publishing, South Jordan 2011, s. 465-479; *Biurokracja w ujęciu Cyryla N. Parkinsona*, (w:) *Dzieje biurokracji, tom VI*, red. T. Bykowa, A. Górak, G. Smyk, Tonik „Libra”, Lublin 2016, s. 85-96. Max Weber i Cyril N. Parkinson, choć żyli w różnych czasach, obaj byli zainteresowani biurokracją oraz wydajną administracją. Podejście do biurokracji Parkinsona – w odróżnieniu od Webera – było negatywne. Podkreślam fakt, iż rozpatrywali oni różnorodne aspekty biurokracji, jak wydajność pracy, personel czy system władzy. Wskazuję, że na pozór humorystyczne eseje o administracji Parkinsona ukazują realne zagrożenia i dysfunkcje zespołu urzędniczego. Pozornie humorystyczne „zasady”, nazywane „prawami Parkinsona”, pokazują pełne krytyki oraz troski spojrzenie na sposób działania urzędników administracji państwowej i samorządowej. Najbardziej znane wydaje się jedno z „praw Parkinsona”, według którego praca rozszerza się proporcjonalnie do czasu wyznaczonego do jej wykonania. „Prawo” to odnosi się do organizacji formalnych typu biurokratycznego i oznacza, że jeżeli urzędnik ma określony czas na wykonanie danego zadania, zadanie to zostanie wykonane w możliwie jak najdalszym terminie. Nieuchronność rozrostu aparatu biurokratycznego, jaki przepowiedział Cyril N. Parkinson, ma niestety miejsce w większości współczesnych państw.

Do prac związanych z prezentowaną drugą płaszczyzną badawczą można włączyć dwie również dwie publikacje nawiązujące do historyczno-ideowych aspektów powstania Unii Europejskiej. Są to: *Historical conditions and Philosophical Background of the Idea of the United Europe*, ((w:) *Europe of Founding Fathers: Investment in the Common Future*, red. M. Sitek i in., Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn 2013, s. 47-54) oraz *Doktrynalne fundamenty Unii Europejskiej* ((w:) *10 lat Polski w Unii Europejskiej*, red. P. Majer, M. Kowalczyk, Wydawca Wydział Prawa i Administracji UWM w Olsztynie, Olsztyn 2015, s. 10-21). Dokonuję w nich identyfikacji idei integracyjnej w twórczości wybranych europejskich filozofów i myślicieli w wiekach XVIII i XIX.

W nurcie badań nad myślą polityczno-prawną mieści się również moja publikacja pt. „*Pacta sunt servanda*” jako gwarancja ładu społecznego w demokracji liberalnej (fundamenty doktrynalne), (w:) *Pacta sunt servanda – nierealny projekt czy gwarancja ładu społecznego i prawnego*, red. E. Kozerska, P. Sadowski, A. Szymański, AT Wydawnictwo &Authors, Kraków 2015, s. 87-96. W pracy tej stwierdzam, iż umocowanie demokracji liberalnej w demokratycznym państwie konstytucyjnym stanowi swoistą umowę społeczną, będącą zarazem gwarantem ładu społecznego współczesnego państwa. Wśród inspiracji

Wioletta Sokalska

filozoficznych dla podstaw rozwoju demokracji liberalnej znalazły się między innymi rozważania J. J. Rousseau dotyczące kwestii „umowy społecznej” oraz badania Johna Rawlsa związane z teorią sprawiedliwości, ściśle powiązanej zresztą z koncepcją „umowy społecznej”. Stawiam tezę, iż rozwojowi demokracji liberalnej w drugiej połowie XX i XXI w. w dużej mierze sprzyja wysoki poziom rozwoju cywilizacyjnego społeczeństw.

Dzięki badaniom podjętym z dr Małgorzatą Augustyniak nad refleksją filozoficzną Hannah Arendt powstała we współautorstwie publikacja pt. *The Function of Law in Political and Social Conditions of Pluralism in the Reception of Hannah Arendt* („Studia Prawnoustrojowe” 2014, nr 25, s. 65-88). Wspólnie ustaliliśmy, iż Hannah Arendt jest propagatorką oddolnych, bezpośrednich form aktywności politycznej, z rezerwą natomiast odnosi się do demokracji reprezentacyjnej w warunkach społeczeństwa masowego. W jej ocenie sama zdolność do udziału politycznego obywateli w instytucjach państwa to zbyt mało, by zażegnać groźbę totalitaryzmu. Jeśli życie polityczne obywateli odbywa się głównie za pośrednictwem zbiurokratyzowanych urzędów publicznych, partii czy parlamentu, to z jednej strony wzrasta podatność na masową manipulację, z drugiej zaś pojawia się poczucie iluzoryczności indywidualnego wpływu, przyczyniające się do obojętności oraz wycofania się w sferę życia wewnętrznego i prywatnego. W rezultacie państwo w coraz mniejszym stopniu uważane jest przez obywateli za własne, za postępujące zgodnie z ich zaleceniami i poglądami, coraz wyraźniejsza staje się „alienacja” istniejących struktur politycznych. Koniecznym warunkiem wolności jest obecność innych – równych wobec prawa, a zarazem różnorodnych ludzi. Przy czym równość należy pojmować jako zrównanie nierównych z natury, ale tylko w pewnych aspektach i dla określonych celów. W warunkach ludzkiej wielości prawo stanowi biegun identyfikacyjny, jest dobrem wspólnym, które z jednej strony wyznacza reguły gry systemu politycznego, z drugiej jest dla jednostek źródłem i gwarantem ich godności.

c) Prawa człowieka z perspektywy historycznej

Moje zainteresowania naukowe oscylowały również wokół praw człowieka z perspektywy historycznej. W pracy *Wkład Rafała Lemkina w zapobieganie i karanie zbrodni ludobójstwa* (Raphael Lemkin's Struggle for Prevention and Punishment of Genocide) ((w:) Polska myśl prawnicza w XIX i XX wieku, red. P. Majer, M. Seroka, K.M. Wojciechowski, Zakład Poligraficzny UWM w Olsztynie, Olsztyn 2012, s. 209-216) przedstawiam sylwetkę Rafała Lemkina, którego opublikowane w 1944 r. dzieło *Axis Rule in Occupied Europe: Laws of Occupation. Analysis of Government. Proposals for Redress* należy do kanonu

Gdyta Sokalho

dokumentów z zakresu prawa międzynarodowego. W pracy tej po raz pierwszy został użyty termin *genocide* – „ludobójstwo”. Stwierdzam, iż Lemkin nadał terminowi ludobójstwo dość szerokie znaczenie obejmujące nie tylko fizyczne, lecz również psychologiczne aspekty, zwracając uwagę na czynnik planowego działania. Prawnik podkreślał, że nowe koncepcje wymagają nowej terminologii.

Wyrazem tego kierunku moich zainteresowań była również publikacja pt. *Pojęcie genocydu w dyskursie międzynarodowym w I połowie XX w. ((w:) Wojna i Pokój. Wybrane zagadnienia prawnohistoryczne*, red. E. Kozerska, P. Sadowski, A. Szymański, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2013, s. 263-276), gdzie podkreśliłam, iż ukaranie sprawców ludobójstwa wiązało się z koniecznością wprowadzenia odpowiednich regulacji prawnych. Mimo uchwalenia i ratyfikacji Konwencji w sprawie zapobiegania i karania zbrodni ludobójstwa przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w dniu 9 grudnia 1948 r., wspólnota międzynarodowa była często zbyt pobłażliwa dla zbrodniarzy, którzy częstokroć unikali kary. Podział świata będący następstwem zimnej wojny był utrudnieniem w działalności zmierzającej do karania tych, którzy winni byli zbrodni ludobójstwa. Utworzenie międzynarodowych trybunałów karnych w dużej mierze przyczyniło się do zmiany tej sytuacji, choć nie zawsze ich działanie było odpowiednio szybkie i przynoszące odpowiednie efekty. Jestem zdania, że Konwencja definiowała ludobójstwo w sposób dość enigmatyczny, co stało się przyczyną podejmowania wysiłków na arenie międzynarodowej w celu wyjaśnienia terminów niejednoznacznych. Zbrodnia ludobójstwa stała się samodzielnym typem zbrodni, nie tylko postacią zbrodni przeciwko ludzkości. Jednocześnie, orzecznictwo Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości oraz międzynarodowych trybunałów karnych poszerzyły rozumienie znaczenia wyrażenia „zapobieganie zbrodni ludobójstwa”. Organizacje międzynarodowe oraz poszczególne państwa są w stanie skutecznie reagować na przypadki ludobójstwa, lecz niestety nie zawsze wyrażają wolę podjęcia efektywnego działania. Preferowana jest w szczególności pomoc humanitarna udzielana w dużej mierze tym, którzy uszli przed praktyką ludobójstwa, zamiast nakładania sankcji militarnych, politycznych i ekonomicznych na państwa dopuszczające się tych niecznych praktyk, co stanowiłoby ochronę dla potencjalnych dalszych ofiar. Tematyka powyższa została rozwinięta w pracy napisanej we współautorstwie z mgr Magdaleną Zielińską pt. *Raphael Lemkin's struggle for prevention and punishment of genocide ((w:) Historicko-právna analiza pričín a následkov druhej svetovej vojny*, eds. M. Skaloš M. Turošik, Bellianum, Banská Bystrica 2015, s. 341-352).

Ľudmila Sokalová

W publikacji pt. *The role of the United Nations GIFT in preventing human trafficking*, ((w:) *Wykorzystywanie człowieka w XX i XXI wieku*, red. B. Sitek i in., Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn 2012, s. 319-330) zwracam uwagę na problem handlu ludźmi w kontekście inicjatywy podjętej na forum Organizacji Narodów Zjednoczonych “The United Nations Global Initiative to Fight Human Trafficking” (UN.GIFT) w marcu 2007 r. Działanie to uważam za ważny krok w kwestii podjęcia inicjatywy współpracy międzynarodowej promującej spójne akcje w wymiarze międzynarodowym po to, aby handel ludźmi w XXI w. został ukrócony.

Praca pt. *The Middle Ages Inquisition Law Suit Against Heretics* ((w:) *Human Rights between War and Peace vol. I*, eds. M. Sitek, G. Dammacco, M. Wójcicka, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Olsztyn 2014, s. 259-274) oraz jej poszerzona i zmodyfikowana wersja polskojęzyczna pt. *Średniowieczny proces inkwizycyjny przeciwko heretykom* ((w:) *Oblicza tolerancji i nietolerancji religijnej. Aspekty prawno-historyczne i teologiczne*, red. P. Jaskóła, E. Kozerska, P. Sadowski, A. Szymański, Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2014, s. 57-70) – dotyczą prawnych oraz historycznych aspektów tolerancji religijnej. Według moich ustaleń regulowane przepisami prawa kanonicznego oraz świeckiego postępowanie inkwizycyjne przeciwko heretykom różniło się od standardowego postępowania inkwizycyjnego w dobie średniowiecza. Inkwizycja stanowiła nie tylko instytucję, ale właściwie cały system śledczo-sądowy. Przedstawiam zasady procedury sądowej, technicznej i organizacyjnej średniowiecznego procesu inkwizycyjnego, jakiemu poddawane były osoby posądzone o herezję, podkreślając, iż procedura ta nie od razu była zunifikowana, lecz przechodziła różnorodne modyfikacje. Identyfikuję również różnice pomiędzy zwykłym średniowiecznym postępowaniem inkwizycyjnym a postępowaniem inkwizycyjnym przeciwko heretykom.

W nurt badań nad historią prawa człowieka wpisuje się również szkic *Human Rights from Historical and Philosophical Perspective (the Outline)* ((w:) *L’udské Práva Včera a Dnes. Pôvod a Význam L’udských Práv a Ich Ochrana v Právnej Terminológii a Praxi (Zborník je súhrnom príspevkov z III. ročníka medzinárodnej vedeckej konferencie “Banskobystrická škola právnych dejín”, konanej v dňoch 15.-16. marca 2017 na pôdle Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici)*, eds. M. Skaloš, M. Turošík, Belianum, Banská Bystrica 2017, s. 394-406), w którym przedstawiam swoje badania nad historycznymi i filozoficznymi aspektami praw człowieka z perspektywy nauki polskiej, podkreślając, iż można rozróżnić dwie płaszczyzny badań nad prawami człowieka:

Adyta Sobotka

filozoficzną (związaną z określeniem tych praw) oraz formalną (związaną z ich normatywną identyfikacją).

d) Amerykańska kultura prawna w kontekście historycznym

Szeroko rozumiana amerykańska kultura prawna stanowi kolejny obszar moich zainteresowań badawczych. Przeprowadzone przeze mnie badania dotyczyły amerykańskiego federalizmu (zagadnienia te w sposób rozwinięty i zmodyfikowany znalazły się następnie w mojej monografii), historii amerykańskiego sądownictwa, tradycji Alternative Dispute Resolution (ADR) jako metody rozwiązywania sporów, tendencji do kodyfikacji prawa oraz tradycji w zakresie amerykańskiej nauki prawa.

Cztery prace skupiają się na zagadnieniach federalizmu: *The Impact of the Federal Structure of a State on the Fulfillment of Private and Public Interest* ((w:) *Private Interest and Public Interest in European Legal Tradition*, eds. B. Sitek et al., Olsztyn 2015, s. 434-458); *Amerykański federalizm w połowie XX w. Teoria i praktyka* ((w:) *Państwowość konstytucyjna XIX i XX wieku*, red. E. Hull, E. Sokalska, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn 2015, s. 107-120); *Policentryzm jako strukturalna podstawa amerykańskiego federalizmu w recepcji Vincenta Ostroma* („Przeгляд Prawno-Ekonomiczny” 2018(1), nr 42, s. 85-99); oraz artykuł przyjęty przez redakcję, który jest po fazie recenzyjnej i ukaże się za 2018 r.: *Umowa jako podstawa amerykańskiego federalizmu w recepcji Vincenta Ostroma* („Studia Prawnoustrojowe” 2018). W pierwszej pracy opowiadam się za tezą, iż federalizm w wydaniu amerykańskim sprzyja zagwarantowaniu spełnienia potrzeb zarówno obywatela, jak i społeczeństwa. W kolejnej z wymienionych prac przedstawiam pojęcia *vertical federalism* oraz *horizontal federalism*, określając równocześnie relacje między nimi. Kolejne dwie prace dotyczą koncepcji Vincenta Ostroma. Dla Ostroma, jako badacza głęboko zaangażowanego w obronę amerykańskiego modelu życia, tradycyjne wartości kultury amerykańskiej, takie jak indywidualizm, niezależność, obywatelski stosunek do instytucji państwowych, tolerancja czy praktyczny stosunek do życia rzutują na rozwój cech ustrojowych państwa amerykańskiego. Będąc oryginalnym kontynuatorem tradycji teoretycznej stworzonej przez Jamesa Madisona i Aleksandra Hamiltona, uczony instynktownie ujmuje istotę amerykańskiego fenomenu cywilizacyjnego oraz miejsce, jakie zajmują w nim tradycje demokratyczne. Według moich ustaleń Vincent Ostrom charakteryzuje federalizm jako decyzję konstytucyjną rozumianą w tak szeroki sposób, iż może mieć ona zastosowanie do wielu różnych ośrodków władzy, przy czym ośrodki te ograniczone są skutecznymi regułami prawa konstytucyjnego. Ustrój amerykański w ujęciu

Golyta Sakabhe

Ostroma jest jednak ustrojem głęboko przemyślanym, opartym na wzorcach policentrycznych, które oczywiście nie są wolne od potencjalnych wad i zagrożeń. Federalizm nie jest jedynie formą rządów, ale również metodą rozwiązywania problemów i sposobem życia. Różnorodne są jego atrybuty, a wykreowanie oraz utrzymanie struktur federalnych w państwie zależy od inteligentnego procesu tworzenia, będącego udziałem obywateli federalnych społeczeństw. W ostatniej z powyższych prac podkreślam, iż Vincent Ostrom pojmuje umowę (oraz jej teologiczne uwarunkowania) jako podstawę amerykańskiego państwa federalnego.

Dwa następne opublikowane artykuły w pewnej mierze korespondują ze wskazanym powyżej kierunkiem badań, lecz podjęłam w nich kwestie dotyczące organizacji sądownictwa. W pracy *Federalizm and the American court organization* („Studia Prawnoustrojowe” 2011, nr 13, s. 379-398) przedstawiam organizację amerykańskiego systemu sprawiedliwości na poziomie stanowym w początkach kształtowania się państwa federalnego. W artykule *The American Selection of Judges at a State and Federal Level* (“UWM Law Review” Dec. 2011, vol. 3, s. 78-86) ukazuję sposób wyboru sędziów na poziomie federalnym i stanowym.

Odrębną grupę publikacji w sferze amerykańskiej kultury prawnej stanowią prace dotyczące tradycji w zakresie stosowania *Alternative Dispute Resolution* jako metody rozwiązywania sporów. Należą do nich: *The Alternartive Dispute Resolution on the Basis of the United States Common Law System*, (w:) *Zbornik prispevkov z medzinarodnej vedeckej konferencie 10.-11. októer 2013. Bratislavske Pravnicke Forum 2013. Collection of Papers from the International Scholastic Conference 10th-11th of October 2013 Bratislava Legal Forum 2013*, Univerzita Komenskeho v Bratislave, Pravnicka Fakulta, Bratislava 2013, s. 1899-1907, on-line http://lawconference.sk/bpf/_index.php?page=14&lang=en (brak ISBN) oraz *The tradition of ADR (Alternative Dispute Resolution) as an alternative form of justice in the American legal culture*, „Studia Prawnoustrojowe” 2015, nr 27, s. 73-84, gdzie tematyka powyższa została poszerzona. Na podstawie przeprowadzonych badań stwierdzam, że ADR jako alternatywna forma rozsądzania sporów ma historii Stanów Zjednoczonych długą tradycję. Pojawienie się „alternatywnych form wymiaru sprawiedliwości” było spowodowane tym, iż na ogół były one mniej sformalizowane, umożliwiając stronom większy wpływ na przebieg i wynik postępowania oraz w większym stopniu uwzględniając subiektywne interesy stron. W amerykańskiej kulturze prawnej najwcześniej zaczęto stosować zinstytucjonalizowane formy ADR na gruncie prawa pracy pod koniec lat 40. XX w. Na drugą połowę XX w. przypada dalszy rozwój alternatywnych form rozsądzania sporów,

Adyta Sokal

przede wszystkim dzięki koncepcji *multidoor courthouse* zaprezentowanej przez prof. Franka Andersa w 1976 r. w związku z kryzysem w amerykańskim sądownictwie. Piśmiennictwo naukowe i branżowe w latach osiemdziesiątych doprowadza do szerszej popularyzacji ADR, aby w latach dziewięćdziesiątych różnorodne alternatywne formy rozwiązywania sporów stały się naturalnym zjawiskiem w amerykańskiej kulturze prawnej na poziomie stanowym oraz federalnym.

Efektom moich dociekań w kwestii tendencji w kierunku kodyfikacji prawa w amerykańskiej kulturze prawnej są trzy artykuły. W publikacji pt. *The Historical Background of the United States Patent Law* („Law and Forensic Science” July 2014, vol. 7, s. 124-139) ukazuję początki amerykańskiego prawa patentowego, wskazując jednocześnie na różnicę podejścia do tego problemu reprezentowanego przez poszczególne stany. Następny to artykuł pt. *Historical Background and the Main Ideas of the American Uniform Commercial Code of 1952* („Law and Forensic Science” Nov. 2016, vol. 11 (1), s. 103-109), gdzie przedstawiam uwarunkowania historyczne oraz akademicki dyskurs prawniczy wokół powstania kodeksu *Uniform Commercial Code* w 1952 r. Problematykę powyższą rozwijam następnie w polskojęzycznej pracy pt. *The Uniform Commercial Code z 1952 r. w amerykańskim dyskursie akademickim lat pięćdziesiątych XX wieku* („Studia Prawnoustrojowe” 2017, nr 38, s. 45-57).

Kolejne publikacje w zakresie amerykańskiej kultury prawnej dotyczą amerykańskiej nauki prawa. W pracach: *The influence of British law tradition on the American legal system* ((w:) *Comparative Law in Eastern and central Europe*, eds. B. Sitek, J.J. Szczerbowski, A.W. Baukneht, Cambridge Scholars Publishing, Newcastle 2013, s. 152-165) oraz w rozszerzonej i zmodyfikowanej wersji polskojęzycznej pt. *Wpływ brytyjskiej tradycji prawnej na rozwój amerykańskiej kultury prawnej (wybrane aspekty)* ((w:) *Ze studiów nad tradycją prawa*, red. E. Kozerska, P. Sadowski, A. Szymański, Difin SA, Warszawa 2012, s. 274-290) – stawiam tezę, iż amerykańscy twórcy narracji historyczno-prawnych często zwracają uwagę na fakt, iż jedynie w początkowym stadium tworzenia się amerykańskiego systemu prawnego wpływy brytyjskie były bardzo znaczące, później jednak amerykańska kultura prawna poszła własną, charakterystyczną dla siebie drogą. Do podobnego nurtu badań nawiązuje praca *Amerykańska kultura prawna – konwergencja czy dywergencja w prawie? – w recepcji amerykańskich twórców akademickich narracji historyczno-prawnych* ((w:) *Konwergencja w prawie?*, red. J.J. Szczerbowski, SWPS Uniwersytet Humanistycznospołeczny, Warszawa-Berlin 2016, s. 67-99). Stwierdzam tam, że debata naukowa dotycząca tezy o konwergencji kultur prawnych trwa od dość dawna z

Audytin Sokalho

mniejszym lub większym natężeniem. Podstawą twierdzenia o konwergencji kultur prawnych jest założenie, że poszczególne systemy i kultury prawne zbliżają się do siebie i upodabiają na wielu płaszczyznach, a systemy *common law* oraz prawa stanowionego wykazują coraz więcej cech wspólnych. System amerykańskiego prawa jest strukturą podlegającą ciągłym zmianom. Dynamika tego procesu jest w dużej mierze naturalną konsekwencją stosowania prawa powszechnego, a oryginalną cechą prawa amerykańskiego jest jego niejednorodność i złożoność.

W artykule *Rediscovering Blackstone: wpływ Williama Blackstone'a na rozwój amerykańskiej nauki prawa w recepcji Alberta W. Alschulera* („Opolskie Studia Administracyjno-Prawne” 2017, nr XIV/3, s. 175-186) opowiadam się za tezą, iż recepcja *common law* w Ameryce w dużej mierze dokonała się za sprawą jednego z najbardziej wpływowych traktatów w historii prawa anglo-amerykańskiego. Sir William Blackstone był w XVIII w. wiodącym komentatorem *common law*. Dzieło Blackstone'a (*Commentaries on the Laws of England* opublikowane w latach 1765-1769) przez długi czas było pojmowane jako fundamentalne w rozwoju angielskiego prawa, odgrywając jednocześnie znaczącą rolę w procesie kształtowania się amerykańskiego systemu prawnego. Amerykańscy twórcy narracji historyczno-prawnych, a w szczególności Albert W. Alschuler, podkreślają wpływ myśli Williama Blackstone'a na tekst konstytucji Stanów Zjednoczonych oraz na rozwój praktyki i edukacji prawniczej.

e) Pozostałe obszary badań

W zakresie moich pobocznych zainteresowań znajduje się kwestia demokracji deliberacyjnej (partycypacyjnej). Zasygnalizowałam powyższy problem w jednej publikacji napisanej we współautorstwie z dr Małgorzatą Augustyniak (*Public consultations as one of the aspects of democracy*, (w:) *Zbornik prispevkov z medzinarodnej vedeckej konferencie 9.-10. oktobra 2015. Bratislavske Pravnicke Forum 2015. Collection of Papers from the International Scholastic Conference 9th-10th of October 2015 Bratislava Legal Forum 2015*, eds. D. Čičkanowa et. al., Univerzita Komenskeho v Bratislave, Pravnicka Fakulta, Bratislava 2015, s. 1115-1124). W dalszych trzech własnych pracach tematyka ta została rozwinięta: *Znaczenie konsultacji społecznych w demokracji partycypacyjnej*, „Opolskie Studia Administracyjno-Prawne” 2016, vol. XIV/3 (2016), s. 163-176; *The crisis of representative democracy - deliberative democracy as the legitimization of state and local authorities*, „Law and Forensic Science” 2017, nr (1), vol. 13, s. 28-38; *W poszukiwaniu idealnej formuły państwa: demokracja deliberatywna jako metoda legitymizacji władzy*, (w:) *Pogranicza w*

Adyła Sokalke

historii prawa i myśli polityczno-prawnej, red. D. Szpoper, P. Dąbrowski, Gdańska Szkoła Wyższa, Gdańsk-Olsztyn 2017, s. 609-620. W pierwszej publikacji stawiam tezę, że konsultacje społeczne stanowią jeden z ważnych aspektów rozwijającej się współcześnie demokracji deliberatywnej kładącej nacisk na udział czynnika obywatelskiego w podejmowaniu decyzji. W kolejnych dwóch publikacjach stwierdzam, że współczesne kwestie dotyczące najlepszej formy rządów można sprowadzić do poszukiwań najodpowiedniejszej formy ustroju demokratycznego. Narastające niezadowolenie z dotychczasowej formy demokracji stymuluje badania w celu jej usprawnienia. Przeobrażenia demokracji zachodzą zarówno w aspekcie doktrynalnym (gdzie dotyczą percepcji kluczowych dla demokracji idei i uzasadnień aksjologicznych), jak i instytucjonalnym (dotyczącym form instytucjonalnych i organizacyjnych). W minionym wieku w praktyce demokratycznych państw europejskich dominowała pośrednia, proceduralna demokracja przedstawicielska, realizowana przy pomocy kadencyjności instytucji, realizacji praw wyborczych obywateli oraz kontroli działalności organów przedstawicielskich poprzez wyborców. Rozczarowanie społeczeństwa co do skuteczności tej formy rządów, alienacja obywateli wynikająca z odczucia iluzoryczności wpływu na politykę oraz niezadowolenie z nikłej efektywności podejmowanych decyzji stymulują poszukiwania w kierunku rozwiązania kryzysu demokracji przedstawicielskiej. Odpowiedzią na kryzys demokracji przedstawicielskiej w XXI w. może okazać się demokracja deliberatywna, określana też mianem partycypacyjnej. Sadzę, iż do powyższego nurtu badawczego można również zliczyć publikację pt. *Different aspects of modern administration* ((w:) *Integrazione e politiche di vicinato. Nuovi diritti e nuove economie*, eds. G. Dammacco, B. Sitek, A. Uricchio, Cacucci Editore 2012, s. 445-456), gdzie dokonuję charakterystyki współczesnych struktur administracji publicznej. Dokonuję identyfikacji nurtu *New Public Management* jako nowej „filozofii” zarządzania stosowanej w administracji publicznej od lat osiemdziesiątych XX w. Charakteryzuję również model administracji publicznej określany mianem *New Public Service* zaproponowany w latach pięćdziesiątych jako próba zwrócenia uwagi na konieczność dostrzegania roli obywatela z perspektywy organów administracji państwowej i samorządowej.

Wśród podejmowanych przeze mnie badań pobocznych wymienić można również publikację dotyczącą krytycznie ocenianych przeze mnie aspektów zastosowania narkoanalizy - *Etyczne aspekty zastosowania narkoanalizy* ((w:) *Prawne i etyczne problemy współczesnej medycyny*, wyd. 1, red. P. Krajewski, P. Polaczuk, P. Orzechowski, A.W. Bauknecht, epubli GmbH, Berlin 2016, pp.49-64, on-line www.epubli.de, cztery wydania: 2016-2018). W odpowiedzi na pytanie, jak daleko może być posunięte działanie uczestników

Edyta Solcanka

postępowania procesu karnego, aby dotrzeć do prawdy materialnej, przybliżyć historię zastosowania jednej z niekonwencjonalnych metod, jaką było używanie narkotyków dla potrzeb postępowania karnego. Skuteczność narkoanalizy jako metody pozyskiwania informacji była i jest dyskutowana z perspektywy względów etycznych dopuszczalności procesowej tego rodzaju czynności. W nurt badań pobocznych wpisuje się również publikacja napisana wspólnie z mgr Magdaleną Zielińską - *Lokowanie produktu a rozszerzenie obowiązku informacyjnego wobec konsumenta* ((w:) *Ochrona prawna konsumenta na rynku mediów elektronicznych*, red. M. Królikowska-Olczak, B. Pachuca-Smulska, C.H. Beck, Warszawa 2015, s. 87-101). W celu stworzenia odpowiedniego systemu ochrony praw konsumenta opowiadamy się za postulatem uproszczenia przepisów i zaprzestania stosowania niejednorodnej nomenklatury potęgującej chaos i odmienności interpretacyjne.

6. Praca organizatorska i popularyzatorska

W okresie 01.01.2011 r. – 31.12.2013 r. byłam kierownikiem tematu badawczego (uczelniany grant wewnętrzny, temat statutowy) pt. „The American legal system and legal culture”. W 2016 r. kierowałam tematem badawczym (uczelniany grant wewnętrzny, temat statutowy) Katedry Powszechnej Historii Prawa, Prawa Rzymskiego i Komparatystyki Prawniczej pt. „Funkcjonowanie kultur prawnych na przykładzie wybranych państw”. Efektem grantu było kilkanaście publikacji naukowych pracowników Katedry. Od 20.11.2015 r. pełnię funkcję zastępcy redaktora czasopisma *European Journal of Public Matters*, Wydawca Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego. Jestem członkiem European Society for Comparative Legal History. Od 2010 r. uczestniczę w programie Erasmus Teaching Staff Mobility, następnie Erasmus +, gdzie podczas wyjazdów dydaktycznych prowadziłam wykłady, ćwiczenia, seminaria w uczelniach partnerskich w Turcji, Hiszpanii, Portugalii oraz Republice Czeskiej. Byłam również członkiem komitetów organizacyjnych oraz naukowych konferencji krajowych i międzynarodowych

Adyta Sokalska